

România la confluența dintre UE și NATO

Conf. univ. dr. Liliana Grigore
REI – ASE, București

Economia Mondială a cunoscut în acest nou mileniu o serie de probleme economice, și politice din care, de importanță majoră, cea a securității la nivel mondial.

De aceea, este foarte greu să realizăm o analiză macroeconomică fără a ține cont de toate variabilele macroeconomice pe care aceasta le implică și pe care acest nou început de mileniu le-a adus la nivel mondial. Nu putem să nu ținem cont și să analizăm noua contra-putere mondială apărută pe Piața Unică Europeană după 2000, și anume Uniunea Europeană (cu toate implicațiile pe care aceasta le va avea asupra tuturor statelor europene, mai ales asupra țărilor Sud- Est Europene, inclusiv României) sau de puternica forță N.A.T.O., condusă de numărul unu mondial S.U.A. Avem astfel, pe de o parte, Alianța Nord- Atlantică, ca principal apărător al securității și păcii în lume, și totodată forța militară cea mai importantă în acest moment în lume, după cea a S.U.A care deține puterea de decizie în acest moment din punct de vedere militar și politic la nivel mondial.

Pe de altă parte, Uniunea Europeană a fost înființată din dorința de a se constitui într-o instituție europeană care să dețină puterea decizională la nivel economic, cel puțin pentru statele membre, dar implicit și asupra celorlalte state europene aflate în proces de aderare, cum este cazul României.

Noile alianțe ce au loc pe plan politic, economic și militar se interpun și creează o

serie de efecte radiare neprevăzute. Astfel de efecte pot fi considerate și invitația României de aderare la NATO, precum și propunerea UE făcută României de a deveni membră a acesteia începând cu 1 ianuarie 2007. Pentru ca reușita să fie asigurată este de la sine înțeles că eforturile guvernului român vor fi orientate spre satisfacerea tuturor condițiilor impuse, atât de Uniunea Europeană, cât și de NATO.

În data de 21 noiembrie 2002, România a fost invitată să adere la Alianța Nord-Atlantică, alături de Țările Baltice, precum și de Slovenia, Slovacia și Bulgaria, ocazie cu care, în cadrul summit-ului de la Praga, secretarul general al NATO, George Robertson, a afirmat că "*Alianța se pregătește să primească noi membri, să își asume noi misiuni, și să extindă relațiile cu partenerii din zona euro-atlantică*". "*Această decizie confirmă aprecierea de către partenerii din Alianță a progreselor importante obținute de țara noastră în ultimii doi ani în planul reformelor economice, instituționale, a reformei armatei și consolidării capacității noastre de acțiune solidară cu Alianța Nord-Atlantică*", se subliniază în comunicatul remis de către Guvernul României.

La Praga s-a subliniat ideea că România a demonstrat continuu că este un aliat de încredere în confruntarea cu amenințările neconvenționale, în lupta contra terorismului internațional, având ca atuu principal poziția sa geografică strategică.

Între timp permanenta confruntare dintre interesele Rusiei și a Occidentului a devenit obiectul unei noi dispute subtile între cei trei mari eterni rivali, redimensionați în actuala conjunctură sub următoarea configurație: "Occidentul European" (*Uniunea Europeană*), "Occidentul Nord-Atlantic" (*SUA, în calitate de lider*) și Rusia. Deși încă nu se poate vorbi despre un conflict, sau de o divizare a lumii Occidentale, *neconcordanța de interes* între Uniunea Europeană și SUA, inclusiv în ceea ce privește zona Europei de Est, devine tot mai evidentă. Iar Rusia dă semne că nu va ezita să profite.

Totuși alinierea forțelor militare europene abia începe, și Președintele Comisiei Europene pentru Apărare și Politică Externă, Javier Solana (ex-secretarul NATO) duce o activitate de-a dreptul fructuoasă în acest sens. Atât de reușită, încât chiar și "neutra" Austrie este pe punctul de a-și revedea concepția militară.

Toate aceste eforturi ale europenilor de a se transforma într-un pol adevărat de influență nu pot să nu deranjeze Statele Unite. Și acestea își încep, pe mai multe fronturi, jocul de domolare a opiniilor entuziaste ale liderilor de opinie Prodi, Solana și alții.

Pe de altă parte există și alte poziții de frondă, și în alte planuri, cum este cea a Marii Britanii, care se declară "*neentuziasmată*" de modul realizării și funcționării procesului de integrare europeană și a celui de introducere și consolidare a monedei "euro", neratând nici o ocazie în afirmarea opiniilor divergente. Însă pe noi ne interesează cum se manifestă acest început de "concuranță" în Europa de Vest, zonă în care, în plus, Rusia are și ea interese strategice majore. Acest conflict, în ultimă instanță, pune într-o poziție extrem de delicată și țările din zona ce încă este considerată, în opinia multor analiști, a fi sub influența Rusiei, inclusiv România.

1. Distanțarea în timp (destul de mică, deocamdată) a vectorilor de integrare "europeană" și "euro-atlantică" va crea probleme statelor implicate în proces (noi

membri NATO și candidații la ascensiunea în UE). Țările Europei Centrale și de Est (TECE) care au drept obiective aderarea la NATO și UE, cu timpul, vor fi nevoite să-și stabilească punctual prioritățile și posibilitățile, pentru a determina momentul optimal aderării și primordialitatea vectorului de integrare: SUA versus UE (acest fapt nu va exclude desigur integrarea în ambele organisme, nu simultan, dar la intervale de timp apropiate).

Probabil că statele care vor opta prioritar pentru relațiile cu SUA, ar putea juca rolul de "căluț troian" în viitoarea integrare în cadrul UE, poziție care va reieși luând în calcul niște premize obiective - "cordialitatea" relațiilor cu SUA, sau UE, și interesul din partea acestor două forțe pentru respectiva țară.

Una din țările care deja se confruntă cu această problemă este Polonia, așa cum s-a subînțeles și în cadrul summit-ului de la Copenhaga.

Pentru România, țară care se bucură de legături tradiționale cu statele membre ale Uniunii Europene, prima și singura din Europa de Est care, încă din anii '70, a avut un cadru juridic bine definit în relațiile cu UE, iar în 1980 a procedat la recunoașterea de facto a acestei grupări economice, prin semnarea Acordului privind crearea Comisiei mixte România-CEE, procesul decizional va trebui să țină cont de o serie de variabile macroeconomice suplimentare. În acest sens, o serie de factori obiectivi fac din UE principalul partener comercial al României, respectiv: apropierea geografică, complementaritatea și potențialul economic, precum și evoluția în timp a cadrului juridic românesc după 1989, cum ar fi: construirea unei societăți democratice și instaurarea unei economii de piață.

Apoi trebuie luată în considerare și existența "sfidării" dihotomice la nivelul Uniunii Europene, evidențiată de necesitatea implementării unor reforme interne structurale care să-i permită acesteia să facă față inevitabilei sale extinderi asupra țărilor

europene ce subscriu acelorași valori democratice, dar care aduc noi probleme, cu structuri diferite, cărora va trebui să le găsească o rezolvare viabilă într-o perioadă relativ scurtă și implicit cu o serie de costuri imprevizibil de mari și de neevitat.

Dificultatea derulării și implementării cu succes a celor două procese distincte de integrare a României în structurile NATO, respectiv în UE, este sporită și de factorii conjuncturali ce decurg din contextul istoric actual, marcat de schimbările profunde care au intervenit în această parte a Europei. De exemplu, strategia politico-economică a Rusiei vis-à-vis de țările care s-au aflat nu de mult în zona sa de influență, strategie transpusă în prezent prin proiectul său de construire și exploatare a magistralei de furnizare a gazului metan în UE, nu beneficiază de o poziție favorabilă de opinie din partea SUA, care nu sunt încântate de ideea că Europa își va ameliora, poate chiar rezolva problemele energetice, acest fapt nemaifiind un impediment serios în calea stabilității monedei euro și a dezvoltării dinamice a economiei în cadrul UE. Iar stabilirea și creșterea economică susținută a Europei înseamnă întărirea ei, a monedei sale, ceea ce ar conduce la reducerea scepticismului în privința unei integrări mai ample (din partea Danemarcei, Marii Britanii, Austriei), la scăderea nemulțumirii opiniei publice occidentale privind acceptarea a noi membri din Europa Centrală și de Est (ECE) și, în ultimă instanță, la scăderea influenței SUA pe bătrânul continent.

Mai devreme sau mai târziu toate țările din zonă vor fi puse în fața sarcinii dificile, dar necesare, de a alege între "parteneriatul strategic cu SUA" sau "integrarea europeană" (un obiectiv nu îl exclude pe celălalt, însă acești vectori par să manifeste o tendință de îndepărtare). Teoretic vorbind alegerea ar trebui să fie clară: Europa este mai aproape, atât d.p.d.v. geografic cât și ca mentalitate și comunitate de interese.

În fapt, această alegere depinde foarte mult, paradoxal, chiar de poziția adoptată de cei doi vectori de integrare. Interesele și intențiile UE au dus la definirea poziției sale față de zonele considerate prioritare. Acestea sunt cele 10 state europene invitate să negocieze aderarea (fără a lua în considerație Ciprul și Malta) și eventual Balcanii.

Pentru Balcani, dar în primul rând pentru TECE, UE va încerca să "lupte" cu SUA. Or UE, chiar dacă în etapa actuală este gata să accepte noi membri săraci, care trebuie susținuți din contul contribuabilului occidental, nu va tolera probabil situația în care aceștia, având și alte interese vor "face jocul" altui centru de influență. Europa își va arăta puterea, însă nu va mișca un deget pentru a-și extinde influența (mai departe de o anumită limită - convenabilă atât Rusiei, cât și UE) și asupra acelor țări, a căror politică i-ar complica eventual relațiile sale cu Rusia (mă refer în primul rând la Moldova, Ucraina, Belarus și în dependență de evoluția situației - România, Bulgaria, Serbia, Macedonia).

În eventualitatea realizării unei alianțe între UE și Rusia atunci se va pune și problema poziției strategice a SUA în Europa și, mai ales, problema poziției pe care o vor adopta țările foste comuniste vis-à-vis de această "alianță".

Viitorul va dezvălui o confruntare susținută de resurse economice și/sau militare între SUA și UE. Dacă UE nu își va sacrifica interesele economice de dragul unora din TECE, SUA dispune de resursele necesare pentru a-și "plăti" influența politico-militară în zonă, și a participa la o anumită confruntare de interese cu Rusia. Mai mult, UE ar putea accepta chiar un compromis cu Rusia în defavoarea României, Bulgariei, Serbiei și (eventual) Țărilor Baltice. SUA, ducând o politică dură și având interese în toată lumea, va căuta să nu piardă nici influența în aceste state, susținând politic și financiar:

- eforturile de integrare euro-atlantică ale României, Bulgariei și Statelor Baltice;

- consolidarea independenței în aceleași Țări Baltice, Ucraina;
- proiectul de transportare a hidrocarburilor din Marea Caspică și Asia Centrală (ceea ce afectează enorm interesele economice ale Rusiei, dar convine Uzbekistanului, Azerbaidjanului, Turciei și eventual Moldovei, României, Ucrainei).

2. În al doilea rând dificultatea alegerii între cei doi vectori ai integrării este particularizată la nivelul fiecărei țări implicate în fiecare proces de strategie națională proprie, influențată de factorii interni: militari, economici, politici și sociali.

În cazul României, putem discuta de factorii care se constituie în priorități ale anului 2003 în vederea îndeplinirii strategiei naționale pe termen scurt și mediu, respectiv consolidarea procesului de pregătire a aderării României la NATO și Uniunea Europeană.

În acest sens, pe plan militar¹ se va acționa pe trei direcții principale. În primul rând se va desfășura un proces de *demilitarizare* a tuturor structurilor Aparatului Central ale Ministerului de Interne și a structurilor subordonate acestuia, corespunzător cerințelor de integrare europeană și euro-atlantică. Procesul impune perfecționarea cadrului juridic de organizare și funcționare a Ministerului de Interne, fapt ce se va realiza odată cu înnoirea și așezarea pe baze

¹ Aderarea României la structurile NATO presupune dezvoltarea de noi capacități adaptate necesităților NATO de după evenimentele din 11 septembrie 2001, generând astfel ca principale domenii de interes: restructurarea și operaționalizarea forțelor, sporirea interoperabilității cu NATO, gestionarea resurselor umane, gestionarea spațiului aerian și a apărării anti-aeriene, participarea la operațiuni PfP sub comanda NATO, precum și la formațiuni multinaționale. În calitate de țară membră NATO, România va trebui să își asume anumite bievte în domenii care se referă, în special, la: sprijinul țării gazdă, instruirea personalului, lupta împotriva terorismului și capacitățile de combatere a terorismului, capacități de apărare în domeniul NBC, logistica și susținerea forțelor în teatrul de operațiuni.

democratice a activităților autorităților statului. Conform noii legislații, care va intra în vigoare în acest an, doar Jandarmeria română va rămâne ca instituție militară, iar Corpul Pompierilor Militari și Comandamentul Protecției Civile vor fi demilitarizate treptat, până în anul 2007.

În al doilea rând se va adopta și implementa o *nouă strategie de securizare a frontierei României* ce va trebui să se deruleze în perioada 2003-2007. Prin această acțiune se dorește perfecționarea sistemului cooperării naționale și internaționale, intensificarea cooperării bi și multilaterale cu structurile de frontieră ale statelor vecine, precum și cu cele ale Uniunii Europene. În conținutul strategiei sunt prevăzute elemente legate de dezvoltarea unui sistem performant privind managementul resurselor umane, de etapele realizării sistemului integrat de securizare a frontierelor României, până în anul 2007, de coordonatele restaurării și modernizării infrastructurii actuale, precum și de efectele financiare ale acestui amplu proces până în anul 2007.

În al treilea rând se vor elabora și implementa noi elemente strategice ale Ministerului de Interne pe linia integrării europene așa cum sunt ele prevăzute în "foaia de parcurs" transmisă României de către Comisia Uniunii Europene. Astfel, strategia pe termen scurt și foarte scurt este structurată și se axează pe următoarele componente prioritare: controlul frontierelor, politica în domeniul vizelor, combaterea criminalității organizate, combaterea traficului de droguri, cooperarea polițienească, lupta împotriva terorismului, planul de acțiune Schengen, cooperarea judiciară și azilul.

În plan economic România va trebui să-și dovedească viabilitatea și funcționalitatea unei economii de piață, prin continuarea și mai ales prin îmbunătățirea politicilor macroeconomice implementate până acum în principal a celor referitoare la reducerea inflației și la menținerea echilibrului balanței

de plăți externe². Aceste politici macroeconomice vizează pe termen scurt și mediu, în special, accelerarea privatizării, restructurarea, consolidarea reformelor în sectoarele financiar și bancar, îmbunătățirea mediului de afaceri, stimularea competiției și atragerea mai multor investiții străine, astfel încât România să ajungă până în 2005 la o rată medie anuală de creștere de peste 5%, prin reducerea decalajului față de statele dezvoltate.

Pe de altă parte, România va trebui din punct de vedere economic să-și adapteze infrastructura și strategia economică la cele ale UE. Acest fapt va genera implicit pe plan intern, o accelerare a procesului legislativ de preluare a acquis-ului comunitar ale cărui linii directoare incluse de către Comisia UE pe foaia de parcurs pentru România, ar fi: crearea unei politici anti-corupție coerente la nivel național precum și asigurarea conformității depline cu Acquis-ul comunitar și cu standardele internaționale în domeniul luptei împotriva abuzurilor în sistemul financiar și a finanțării terorismului. Aceste procese presupun în primul rând elaborarea unor pachete legislative și a unor documente programatice coerente, dublate de planuri de acțiune articulate, care să includă estimările bugetare minimale și structurile necesare în procesul de accelerare a pregătirilor României de aderare la Uniunea Europeană.

În consonanță cu demersurile susținute ale României vizând apropierea graduală de instituțiile comunitare, s-au stabilit prioritățile, ale căror rezultată firească o vor constitui ajustările structurale ale economiei românești la cerințele Pieței Interne ale Uniunii și la politicile comune ale UE. Astfel, vor avea loc acțiuni de atingere și consolidare a stabilității macroeconomice care să asigure condițiile unei dezvoltări economice durabile.

² Se dorește promovarea unei politici fiscale raționale care să ducă la o scădere a deficitului bugetar până la 2,65% pentru anul 2003 și o scădere a ratei inflației sub 10% până în anul 2004.

Accelerarea ajustării structurale a economiei în vederea recuperării întâzierilor înregistrate în domeniul transformărilor economico-sociale se poate realiza prin aplicarea unei politici monetare ferme, neinflaționiste și a unei politici fiscale capabile să corecteze deficitul bugetar și să impulsioneze activitatea economică, orientată în principal spre export, prin sprijinirea dezvoltării regionale și locale și nu în ultimul rând prin creșterea solidarității și a coeziunii economico-sociale. Îndeplinirea, graduală, a criteriilor de convergență necesare pentru participarea subsecventă la Uniunea Economică și Monetară necesită și preluarea și implementarea <<acquis communautaire>> care să se bazeze pe o legislație națională armonizată cu cea a UE, știind că Uniunea Europeană constituie un cadru destinat să faciliteze statelor membre, realizarea obiectivelor de politică internă și externă, cu respectarea și aplicarea consecventă a principiului statului de drept și al respectării legii, cu stabilirea unui sistem legislativ uniform și asigurarea protecției drepturilor derivate din reglementările comunitare.

Pe plan politic, acțiunile României trebuie să coreleze și să îndeplinească eficient interesele politice proprii cu interesele politice externe astfel încât opțiunile pentru cei doi vectori de integrare să fie cele reale, fiabile și să ofere României în mod cert o poziție favorabilă în cadrul celor două structuri: NATO și UE. În plus, în luarea acestor decizii politice, România, la fel și Bulgaria, va trebui să țină seama de importanța poziției sale geopolitice strategice în rândul noilor membri UE, datorită rolului lor cheie în asigurarea stabilității în sud-estul Europei. De aceea, România cunoaște în acest moment un paradox: existența unei opțiuni economice care nu este convergentă cu opțiunea politică.

Citând surse diplomatice din UE, publicația 'The Wall Street Journal-Europe' vorbește despre un posibil compromis: admiterea României și Bulgariei în NATO, pentru stabilizarea Balcanilor, contra acordării

rapide Țărilor Baltice a statutului de membre ale Uniunii Europene, cu garanții de securitate din partea Comunității.

Analizii politici arată că România ar crea mai multe probleme în UE (datorită situației economice precare, care necesită importante investiții din partea UE în vederea redresării sale), decât în NATO (unde poate oferi sprijin militar imediat și competent la standardele cerute de SUA) și ar fi mai utilă acesteia din urmă, în timp ce pentru Țările Baltice situația este inversă. Recent însă, Țările Baltice și-au redresat problema economică, fiind acceptați ca membrii în UE și dorind acum soluționarea problemei securității, în timp ce România se pare că se confruntă cu o conjunctură exact inversă, deși, în mod normal, ar fi avut mare nevoie de o revigorare economică rapidă în primul rând.

Pe plan social România va trebui să pornească dezvoltarea unui proces de informare a opiniei publice românești în privința Uniunii Europene, a structurii și funcționării sale, în vederea prezentării beneficiilor și costurilor alinierii la cerințele integrării României în UE, precum și a demersurilor și acțiunilor ce le vor întreprinde autoritățile române în acest sens.

Acest proces presupune stimularea consolidării și dezvoltării în continuare a societății civile, obiectiv care se poate realiza, printre altele, și prin acțiuni de atenuare a consecințelor defavorabile în plan social ale reformelor economice, cu precădere pentru categoriile vulnerabile, precum și a unor acțiuni de relansare a dialogului social, la nivel central și local.

Astfel, se va reuși adoperea și respectarea unor principii fundamentale ale UE și anume: principiul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului -norma juridică având valoare universală, principiul statului-social și nu în ultimul rând, principiul pluralismului cultural.

Soluția optimă va fi oferită, cel mai probabil, de viitor. Până în prezent, opiniile analiștilor

politici sunt împărțite vis-a-vis de opțiunile asupra vectorilor de integrare, atât ale României, cât și cele ale celorlalte state Balcanice și Baltice. Este greu, poate chiar dificil, de apreciat care ar fi decizia cea mai bună pe care România o poate lua în acest moment, mai ales că, în lumina acestei succinte analize economico-politice, se pare că decizia, de fapt, ține mai mult de conjunctură, adică atât de interesele economice sau/și politice ale UE și NATO (luate separat dar și în corelație), cât și de deciziile celorlalte state aflate într-o poziție similară față de decident. A adopta o strategie la nivel macroeconomic, stabilă, viabilă pe termen scurt și mediu, reprezintă un obiectiv foarte dificil de atins atâta vreme cât ea se fundamentează pe niște variabile instabile, incerte, aflate într-o continuă mișcare. Și dacă mai adăugăm și alte variabile macroeconomice, strâns legate de evoluția economiei mondiale, cum ar fi, de exemplu, fenomenul dezvoltării durabile, sau fenomenul globalizării, atunci ...opțiunile vor fi greu de previzionat, cu atât mai mult rezultatele.

Vom fi membri NATO și mai apoi membri UE, sau invers? Istoria va fi singura care va oferi răspunsul la această întrebare ce preocupă societatea românească contemporană și, îmi exprim speranța, că va oferi și șansa de a ne bucura de avantajele unor decizii de integrare implementate cu succes.

Bibliografie:

1. www.mi.ro
2. www.infoeuropa.ro
3. www.mie.ro